

Prohemium

Incipit postilla sup Mattheu fratris Nicolai de lyra
ordinis fratrum minorum.

Quattuor facies vni. Ezech. j. fm q scribit
b. Greg. sup Ezech. j. pte omel. iij. Quia p
facie vnusq; cognoscit recte p facie noti-
cia designat. Lex aut seu doctrina euangelica
licet sit vna. qz ab vnigenito filio dei da-
ta. z ad vnu sine ordinata: vt videbit inferi-
ti quadruplici noticia excellit oem alia lege datā: huma-
naz z diuinā. z iō de ipa ante dr. Quattuor facies vni. Ad
cuius evidentia aduertendū qz cuiuslibet legis cōueniēter
sunt q̄ttuor date cōditōes. Legis em̄ ppriū est vicia extir-
pare: mores seu actus hoim ordinare. inducere ad felicitate-
tem. z plane ac lucide tradere veritate. In his autē q̄ttuor
cōditōibus lex seu doctrina euangelica excellit oem alia
legē diuinā et humanā: vt p̄tēbit discurrendo p singula. p̄-
ma igitur cōditio legis est qz debet vicia extirpare. ad hoc
em̄ leges sunt date: vt q̄s puata castigatio cohibere nō po-
tuit: metu penarū q̄ legib⁹ infligunt a malicijs retrahant.
Prop̄t qd̄ dicit ap̄ls. j. ad Th̄. j. ca. Lex iusto nō est posita
s̄ iustis z nō s̄ dicitis. ipijs z pctōibus sceleratis z stami-
natis. p̄cidis et m̄fidis hōicidis z fornicarijs: maculo-
rū cōcubitorib⁹: plagiarijs: mēdacib⁹: zp̄turis. z siqd̄ aliō
sane doctrine aduersat. In hac aut extirpatōne vicioz lex
humana inuenit defectiua. qz nō pōt phibere oia mala.
Cuius rō est. qz lex cōitati p̄ponit obseruāda. in cōmuni-
tate aut pauci inueniunt vtiōsi z p̄fecti: z plures imp̄-
cti z defectuosi. z iō sicut pueris aliq̄ p̄mittunt q̄ nō p̄mit-
terent v̄ris p̄fectis ita in legibus q̄ cōitati seruāda impo-
nunt: aliqua mala minora p̄mittunt vt maiōia euitentur.
sicut lex ciuilis meretrices in ciuitatib⁹ p̄mittit nē respu-
p̄pter imp̄fectionē multitudinis q̄ castitatē obseruare nō
pōt: dissensioib⁹ que p̄pter libidīnē insurgerēt: p̄m̄betur
v̄n dicit Aug. in li. de ordine. Aufer meretrices a ciuitate
z oia cōturbab libidīnib⁹. Verū ista mala q̄ bono mo-
do auferre nō pōt: relinqt diuino iudicio puniēda. Vnō
dicit Aug. j. de libero arbitrio. Lex ista q̄ regēdis ciuitati-
bus fert: multa p̄cedit atq; ipunita relinqt: q̄ p diuinā pro-
uidentiā vindicant. S̄ lex mosaica diuinit⁹ data aliq̄
mala p̄mittit: sicut p̄misit dare libellū repudiij. vt h̄ Deu-
tero. xxiiij. Ne viri vxores interficerēt: z tradere ad vsurā
extraneis: ne fr̄es p̄rios ḡuarēt. vt h̄ Deut. xxiiij. Cui⁹
rō fuit. qz lex illa fuit data pp̄lo rudī: dure ceruicis z imp̄-
fecto. iō sunt eis p̄missa aliq̄ mala minora vt euitent ma-
iōra. p̄pter qd̄ saluator Math. xix. dicit iudeis de p̄missi-
one libelli repudiij. Ad duriciā cordis v̄ri p̄misit vobis dī
mittere vxores v̄ras. Sic igit p̄tz qz taz lex hūana q̄ mo-
saica p̄mittit aliq̄ mala: z sic ostū ad hoc est imp̄fecta: sed
lex euangelica nullū malū p̄mittit tanq̄ p̄fectissima: s̄ oia
excludit z puniēda p̄dicat. p̄pter qd̄ legislator euangelic⁹
Iesus x̄ps dicit Math. xij. Dico aut vobis qz de oī verbo
ociofo qd̄ locuti fuerint hoies sup terrā reddēt rōez in die
iudicij. si de omni v̄bo ociofo: multomagis de nociuo: z
si de v̄bo multomagis de facto. z sic p̄tz p̄m̄tz v̄tz qz lex
euangelica p̄cellit oem aliam legē in extirpatōe maloz. se-
cūdo ad legē p̄tinet mores seu actus hūanos ad bonū or-
dinare. v̄n dicit p̄ls. ij. ethi. Intentio cuiuslibet legislato-
ris est ciues facere bonos. In hoc quoq; inuenit lex hūa-
na defectiua. qz hō nō pōt de secretis cordiū iudicare. et
iō nō pōt lex humana nisi de acrib⁹ exterioribus ordina-
re. v̄n dicit. j. Reg. xvj. ca. Homo videt ea q̄ patēt. de⁹ aut
intuet cor. z iō ad legē diuinā solam p̄tinet actus interi-
ores ordinare. Sed z lex mosaica inuenit i hoc defecti-
ua. p̄pter qd̄ dicitur a doctoribus antiqs qz lex vetus p̄-
hibebat manū nō aim. et habet in glo. sup eplaz ad Phi-
lip. iij. Qd̄ dupliciter pōt intelligi. vno mō erronee. et sic
intelligebant doctores iudeoz dicētes volūtate malā nō
esse pctm̄ nisi aliquo mō exeat in actū: vtz p̄ Josephū. xij.
li. antiquitatū. Et q̄n arguebat tra eos qz scriptū ē Exo.
xx. Nō cupisces vxorē pximi tui. H̄ndebant sic: qz hoc

p̄cepto nō phibetur concupiscē-
tio exterior. q. d. Nō cōcupisces. i.
cies: vt amplexus z oscula vel p̄ssu-
falsum. qz actus exterior nō habet i-
morale: nisi inq̄ntū p̄cedit ab actu i-
est volūtariū: qd̄ si nō sit volūtariū
mō intelligit p̄dictū verbū sez qz lex
nū nō aim: sane z h̄n v̄tz qz lex vet⁹ i-
aim seu cupiam interiorē. v̄tz in vi-
cie t̄m. z adhuc licet phiberet in illis
gressoribus infligebat aliquā penā. z i-
nūtur imp̄fecta. Lex aut euangelica tan-
liter phibet cupiam malā: z cōcupiscētib⁹ indicit penā
infligendā. p̄pter qd̄ saluator Math. v. dicit. Audistis qz
dicitū est antiqs. Nō occides: qui aut occiderit re⁹ erit in
dicio. Ego aut dico vob. qz ois qui trāscit fratri suo: reus
erit iudicio. z eodē mō dicit in alijs p̄ceptis. Ex quo patz
qz lex anāgelica nō solū ordinat actus exteriores. s̄ gene-
raliter act⁹ interiores. z sic p̄tz scōz. Tercio dico qz ad legē
p̄tinet ad felicitatē hoies inducere. Verū t̄m lex humana
nō inducit nisi ad felicitatē politicā q̄ est tranquillus z pa-
cificus status ciuitatis in vita ista mortali. Vnō aut fm̄ in-
tellectū qui est ps p̄ncipalior hois immortalis est: vt dicit.
x. ethi. z iō opteat aliā felicitatē eē vitā istaz assignare. ad
hāc aut lex diuina ordinat. qd̄ nō pōt facere lex humana
p̄ hoc em̄ necessitas sacre doctrine ab omnib⁹ doctorib⁹
assignat. qz hō ad quādā beatitudinē supernaturalē ordina-
tur. ad quā p̄ legē sibi diuinit⁹ reuelatā dirigit. Verū-
tū z in hoc lex mosaica inuenit defectiua. qz b̄tudo su-
pnaturalis nō habet nisi p̄ grām: fm̄ qz dr̄ h̄o. vj. Gratia
dei vita eterna. hāc aut grām lex mosaica nō dabat: s̄ t̄m
ad ipam disponebat. p̄pter hoc dr̄ ad Heb. vij. Nihil ad
p̄fectū adduxit lex. sed hāc p̄fectionē a x̄po dādā expecta-
bat. fm̄ qd̄ scribit Job. j. Lex p̄ moysen data est: gra z ve-
ritas p̄ iesum x̄pm̄ facta ē. p̄pter qd̄ saluator in p̄ncipio
euāgelice legis dicit. Math. iij. Penitentiaz agite appo-
pinq̄bit em̄ regnū celoz. z sic p̄z tertū. Quarto ad legē p̄-
tinet veritatē plane ac lucide tradere. Cuius rō est. qz lex
p̄ponitur multitudini intelligēda z seruāda. in multitu-
dine aut plures sunt deficiētes ingenio. z pauci subiles z
ingeniosi: p̄pter qd̄ lex q̄ multitudini p̄ponit debet veri-
tatē lucide ac plane tradere. In hoc aut inuenit lex hūa-
na defectiua. qz ibi inueniuntur multe obscuritates z per-
plexitates. qd̄ p̄tz p̄pter legū multitudinē ac varietatem
z mutatiōem: z aliquarū abrogatiōem vt p̄tz inuenit i
ra ciuilia z canonica. S̄ in hoc deficit lex mosaica. q̄a
in velamibus z figuris tradit veritatē de agibilibus z cre-
dendis. In cuius figura moyses velata facie loquebatur
ad populū: vt habet Exo. xxxij. p̄pter qd̄ dicit Iplius. j.
Cox. x. Omnia in figura cōtingebant illis. sed lex euāge-
lica in hoc inuenitur p̄fecta. qz veritas que in veteri testō
in figuris latebat occulta: p̄ euidētiā facti facta est me-
nifesta. In cuius signū in passione dñi quando mysteria
noue legis fuerunt impleta velum tēpli scissum ē in duo
media luce. xxxij. p̄pter qd̄ dicit saluator Job. xvj. De-
nit hora cum iam non in puerbijs loquar vobis. sed pa-
lam de patre anuūcia bo vobis. z sequitur. Dicit ei disci-
puli. Ecce nūc palam loqueris z puerbiū nullū dicis. e-
sic pater quartū v̄tz qz lex euangelica excedit oem aliam
legēz in tradēdo plane ac lucide veritatē. De his quattu-
or p̄dictis dicit p̄s. xvij. Lex diu. i. lex euangelica q̄ ē dñi
tesu x̄pi. Immaculata: qz nullū viciū p̄mittit. Cōuertēs
aias. qz actus interiores anime p̄fecte ordinat z disponit.
Testimoniū dñi fidele. qz ad felicitatē p̄missam efficacit
inducit. Sapientia prestans puulis. qz veritatē capabilēz
oibus lucide tradit. Igitur sicut patet ex p̄dictis: lex euā-
gelica oem aliam legē excellit in noticia q̄druplici. iō cō-
ueniēter dicit de ipa verbū assumptūz. Quattuor facies
vni. qz p̄ faciem noticia designatur. Ad cuius verbi v̄teri-
orem intellectū sciendū qz in v̄bo p̄posito natanē quattu-
or cause huius euāgelice doctrine. videlz causa effectiua

Prohemium

hominis generatio. in facie bonis passio. in facie leonis. resurrectione. in facie aquile ascensio: quia licet predicta ab omnibus euangelistis considerentur: quilibet tamen illorum circa unum principaliter versat ut supra declaratum est. Similiter in predictis facieb' denotatur p'ncipio euangelioz. et ideo illa quatuor capita erant in uno corpore coniuncta. et persequens procedente una facie alie sequebantur. quia quod in uno euangelio narratur. per alia tria euangelia probatur. quia ibidem factum vel simile narratur: sicut Iohannes euangelista solus narrat illuminationem ceci nati. alij autem narrat de multis alijs ceciis illuminatis: quod est eiusdem preteritis. Similiter in predictis facieb' apparet ordo euangelioz. sic enim stabat illud corpus habens quatuor facies in aspectu prophetie: quia facies hominis erat sibi directe opposita. facies leonis ad dexteram parte illius animalis. facies autem bonis ad sinistram. caput aquile in parte posteriori. quia tamen collum aquile est longius. ideo supereminet ceteris. ideo dicitur facies aquile desuper ipsorum quatuor. Iste ergo modo ordinant euangelia. quia primo ponitur euangelium Mathei: sicut facies hominis primo opponit aspectum prophetie. et secundo loco euangelium Marci. quia dexteram partem prioris est quia sinistram. et tertio euangelium Lucie. et quarto euangelium Iohannis. quia facies aquile erat in posteriori parte: et hoc est quod dicitur Ezechiel. Similitudo vultus eorum facies hominis. et facies leonis a dextris ipsorum quatuor: et facies bouis a sinistris ipsorum quatuor. Et facies aquile desuper ipsorum quatuor. Secundum enim ordinem euangelioz ponitur hic ordo istarum facieb'. Igitur quia euangelium Mathei quod primo loco ponitur in facie hominis figuratur. ideo de ipso potest dici. an faciem hominis similitudo alterius hominis. homo enim est animal rationale mansuetum et civile. et ideo significat Matheum euangelistam qui vivit rationabiliter mansuete et civiliter. non civilitate politica: sed illa civilitate qua efficiuntur civis sanctorum et domestici dei: superedificari super fundamentum apostolorum et prophetarum. Item quod dicit apostolus ad Ephesios. ij. Dicitur igitur ante faciem hominis. quia ante considerationem euangeliste Mathei sicut obiectum proprium est posita similitudo alterius hominis. id est christi: cuius precipue considerat humanitatem. et bene dicitur christus alter homo. quia fuit alter ab omnibus alijs hominibus. quia omnes alij peccaverunt de radice peccati. iste autem solus innocens: per quem ad iustitiam sunt alij reducti. Item quod scribitur ad Romanos. v. Sicut pater per unum hominis inobedientiam peccatores constituti sunt multi: ita per unum obedientiam iusti constituentur multi: hic in presenti inchoatur per gratiam et in futuro per gloriam que est gratia consummata.

Explicit prohemium.

Incipit epistola beati hiero. ad damasum papam in quatuor euangelistas.

Beatissimo pape Damaso: hieronimus. Nouum opus me facere cogis ex veteri: ut per exemplaria scripturarum toto orbe dispersa: quasi quidam arbiter sedeas: et quia inter se variant que sunt illa que cum greca consentiant veritate decernas. Plus laboris et periculosa presumptio iudicare de ceteris: ipsum ab omnibus iudicandum senis mutare linguam: et canescentem mundum ad initia retrahere puulorum. Quis ei doctus pariter et indoctus cum in manus volumine assumpserit et a salua quam semel ibibit viderit discrepare quod lecturatum non statim erumpat in voces me falsarium: me clamans esse sacrilegum qui audeat aliquid in veteribus libris addere. mutare. corrigere. Aduersus quaz inuidiam duplex causa me solat: quod et tu qui sum sacerdos es fieri iubes et vix non esse quod variat etiam maledicorum testimonio comprobatur. Si. n. lati

nis exemplaribus fides est adhibita tot sunt exemplaria pene quot codices. est querenda de pluribus: cur non ad reuertentes: ea que vel a viciosis interpretata: vel a presumptoribus interpretata sunt: aut mutata corrigimus. Neque vero ego veteri disputo testamento. quod a. lxx. senioribus in greca lingua usus: tertio gradu ad nos versus pervenit. Non quero quod aquila: quod symmachus sapiat: que re theodotum inter novos et veteres medicum cedat. Sit illa vera interpretatio quam apostoli probaverunt. Be nouo nunc loquor testamento: quod grecum esse non dubium est: excepto apostolo mattheo qui primum in iudea euangelium christi hebraicis litteris edidit. Hoc certe cum in nostro sermone discordat: et diversos rivulorum tramites ducit: uno de fonte querendus est. Pretermitto eos codices que a luciano et hesitio nuncupatores paucorum hominum asserit peruersa preteritio: quibus utique nec in veteri instrumento post. lxx. interpretes emendare quod licuit: nec in nouo profuit emendasse: cum multarum gentium linguas scriptura ante translata doceat falsa esse que addita sunt. Igitur hec presens prefatiuncula pollicetur quatuor tamen euangelia: quorum ordo est iste Matheus: marcus: lucas iohannes codicum grecorum emendata collatione: sed veterum que ne multum a lectionis latine consuetudine discreparet: ita clamor imparauimus ut his tamen que sensum videbantur mutare: correctis reliqua manere pateremur ut fuerant. Canones que quos eusebius cesariensis episcopus alexandrinus secutus amonitum in decem numeros ordinavit: sicut in greco habentur expressimus. Quod si quis de curiosis voluerit nosse que in euangelis vel eadem vel vicina vel sola sit eorum distinctio cognoscet. Magnus siquidem hic in nostris codicibus error inoleuit: dum quod in eadem re alius euangelista plus dixit in alio: quia minus putauerit addiderunt: vel dum eundem sensum aliter expressit: ille qui unum e quatuor primum legerat ad eius exemplum ceteros que estimauerit emendandos. vnde accidit: ut apud nos mixta sint omnia et in marco plura luce atque mathei. Rursus in mattheo plura iohannis et marci et in ceteris reliqua que in alijs propria sunt iueniantur. Cum itaque canones legeris que subiecti confusionis errore sublato et si milia omnium scies: et singulis sua queque restitues. In canone primo concordant quatuor: matheus: marcus: lucas: iohannes. In secundo tres: matheus: marcus: lucas. In tertio tres. matheus: lucas: iohannes. In quarto tres: matheus: marcus: iohannes. In quinto duo: matheus: Lucias. In sexto duo: matheus: marcus. In vij. duo: matheus: iohannes. In viij. duo: lucas: marcus. In nono duo: lucas: iohannes. In x. propria unusquisque que non habentur in alijs edidit. Singulis vero euangelis ab unoicipies versus ad finem librorum dispar numerus accrescit

Prologus

script^o sub se h3 aliu ex mi-
ez q ad .x. vsq pcedēs indi-
candē reqrendus. Cuz ergo
rā illd siue illd capitulū scire
ōis sit stati subiecto numero
rres ad pncipia i qb^o cauonū
: eodēq stati candē ex titulo
frons uicinis... que qrebas nūez eiusdē euā-
gelij q z ipe ex iscriptiōe signat iuenies: atq e
vicino ceteroz tramitib^o ispectis: q̄s nūeros
e regiōe habeāt adnotabis: z cū scieris recur-
res ad volumia singuloz z sine mora repertis
nūeris q̄s añ signaueras: repies z loco i quib^o
vleadē v^o vicina dixerit. Opto vt i xpo valeas
z memineris mei papa beatissime.

Incipit alius plogus.

Qures fuisse q̄ euāgelia scripserūt: lucas
euāgelista testat dicēs. Quāq̄dez mlti co-
nati sūt ordiare narrationē rez q̄ i nob cō-
plete sūt sic tradiderūt nob q̄ ab initio ipi vide-
rūt fmonē mīstrauerūt ei: z pseuerātia vsq ad
p̄ns tps monimēta declarāt: q̄ a diuers^o aucto-
rib^o edita diuersaz heresū suē pncipia vt ē illd
iuxta egyptios: z thomā z mathiā z bartholo-
meū. xij. q̄z aploz z basilidis atq apollinis ac
reliqz q̄s enūerare lōgissimū ē cū hec tm̄ imp-
sentiaz necēe sit dicē extitisse. q̄sdā q̄ sine spū z
grā dei conati sūt magl ordiare narrationez q̄s
hystorie texere x̄itātē. Quib^o iure p̄t illd pphī
cū coaptari. **U**e q̄ pferūt d̄ corde suo: q̄ ābulāt
p^o spm̄ suū q̄ dicūt: hec dic dñs: z dñs n̄ misit
eos. d̄ qb^o z saluator i euangelio ioh̄is loquit^o
Qēs q̄ añ me venerūt fures fuerūt z latrones. q̄
venerūt n̄ q̄ missi sūt. **I**pe ei ait Veniebāt z ego
si mittebā eos. **I**n veniētib^o p̄sūptio temerita-
tis: i missis obseqz fuitutis ē. **E**cclia aut̄ que
dñi voce sup̄ petrā fūdāta ē quā itroduxit rex i
cubiculū suū z ad quaz p̄ foramē descēsiōis oc-
culte misit manū suā silis damule h̄nuloqz cer-
uoz q̄tuor volumia padisi istar eructuans q̄tu-
or z āglos z ānulos h3 p̄ q̄s q̄si archa testī z cu-
stos legl dñi lignis mobilib^o vehīf. **P**rimus
oim̄ mathe^o ē publican^o cognomēto leui q̄ euā-
gelii i iudea hebreo f̄mōe edidit ob eoz v̄lma-
xime cām q̄ i iesū crediderāt ex iudeis: z neq̄q̄
legl vmbra secedēte euangelij x̄itātē fuabant
Secūd^o mare^o iterpres apli petri z alexandri-
ne ecclē p̄m^o ep̄s: q̄ dñm q̄dez saluatore ipe nō
vidit: s̄ ea q̄ audierat mgrm̄ p̄di cantez iuxta si-
dem magl gestoz narrauit q̄s ordinē. **T**ercius
lucas medic^o natiōe syrus antiocensis: cuius
laus i euangelio z qui ipe discipulus apostoli
pauli i achaie bithinieqz partib^o volumen cō-
didit: q̄daz alti^o repetēs: z vt ipe i p̄hemio cō-
fitef audita magis quam visa describens. **T**er-
timus iohannes apostolus euangelista quem
his amauit plurimū: q̄ sup̄ pectus domini re-
cūbens purissima doctrinaz fluentia potauit z

qui solus de cruce meruit audire. **E**cce mater
tua. **I**s cuz esset in asia: z iam tūc hereticorum
semina pullularent cherinthi hebionis z cete-
rorum q̄ negant xpm̄ in carne venisse: q̄s z ipe
in epistola sua antixpos vocat: z apostol^o pau-
lus frequenter percutit coactus est ab omib^o
pene tunc asie ep̄is: z multarū ecclesiarū lega-
tionibus de diuinitate saluatoris alti^o scribe-
re: et ad ipsum vt ita dicam: dei verbum: non
tam audaci q̄s felici temeritate p̄rūpere: vt ec-
clesiastica narrat hystoria cum a fratribus co-
geretur vt scriberet: ita facturum se respondi-
se si indicto ieiunio in commune omnes deuz
deprecarentur. **Q**uo expleto reuelatione satu-
ratus in illud probemium celo veniens eru-
ctauit. **I**n principio erat verbum z ver qū erat
apud deum z deus erat verbum: hoc erat i p̄n-
cipio apud deum. **H**ec igitur quatuor euange-
lia multo ante predicta. **E**zechielis quoqz vo-
lumen pbat in quo prima visio ita conteritur
z in medio similitudo quatuor animalū z vul-
tus eorum. **F**acies hominis z facies leonis z
facies vituli z facies aquile. **P**rima hominis
facies matheum significat qui quasi de homie
exorsus est scribere. **L**iber generationis iesu
chusti filij dauid filij abra3. **S**ecūda **M**arcū
in quo vox leonis in heremo rugientis audif.
Vox clamantis in deserto: parate viam domi-
ni: rectas facite semitas eius. **T**ercia vituli q̄
euangelistam lucam a zacharia sacerdote sup-
sisse initū p̄figurat. **Q**uarta iohannē euan-
gelistam qui assumptis pennis aquile z ad al-
tiora festinans de verbo dei disputat. **C**etera
que sequuntur in eundem sensum proficiunt.
Cruca eorum recta z pennati pedes z quocū-
qz spiritus ibat ibant z non reuertebantur: et
dorsa eorum plena oculis z scintille ac lampa-
des in medio discurrentes: z rota in rotam et
in singulis quatuor facies. **U**nder apocalip-
sis iohannis post expositionem vigintiquatu-
or seniorum qui tenentes cytharas: z phialas
adorantes agnum dei introducit fulgura atqz
tonitrua. z septem spiritus discurrentes: z ma-
re vitreuz z quatuor animalia plena oculis di-
cens. **A**nimal primum simile leoni: z secūduz
simile vitulo: z terciū simile homini: z q̄r-
tum simile aquile volanti. **E**t post paululum:
Plena inquit erant oculis: z requiē non ha-
bebant die ac nocte dicentia. **S**anctus sc̄tus
sanctus dominus deus omnipotens qui erat
z qui est z qui venturus est. **Q**uib^o cunctis
perspicue ostēditur: quatuor debere tm̄ euan-
gelia suscipi: z omnes apocryphorum venias
mortuis magl hereticis q̄s ecclesiasticis viuis
canendas.